

Hrvatoma tudi dr. I. Šorlija in Jos. Kostanjevca. Ta zadnja Ilesičeva knjiga »Noviji slovenski pisci« seznaja hrvatsko občinstvo v glavnem s slovenskimi pisatelji, ki so se udejstvovali nekako od leta 1890. sem. Zastopani so dr. Tavčar, Trdina, Maselj Fr. Podlimbarski, Milčinski, Govekar, Ivan Cankar, Meško, Finžgar, Murnik, Golar, Pugelj, dr. Lah, dr. Kraigher in Novačan.

Knjiga je bila v glavnih potezah pripravljena že pred vojsko in teksti — razen Podlimbarskega, Kraigherja in Novačana — tudi aprobeirani od »Društva hrv. srednjoškolskih profesorov« za šolske svrhe. Izšla je šele leta 1919.; predgovor, kjer so navedeni glavni podatki tega mojega referata, je datiran z majem 1919. Zato se mi zdi, da bi bil g. pisatelj lahko še naknadno uvrstil med tekste enega ali drugega izmed naših mlajših, predvsem iz Dom in Svetovega kroga, n. pr. da omenim poleg drugih le Preglja in Izidorja Cankarja. Prav škoda tudi, da ni g. dr. Ilesič nekoliko natančneje ocenil posameznih pisateljev, kar nam sam izjavlja v uvodu. Hrvatsko občinstvo bo sicer čitalo te primere posameznih pisateljev, toda večkrat jih ne bo znalo kam uvrstiti. Zato bi želeli pri eventualni drugi izdaji, oziroma, če se bodo take izdaje prirejale tudi za srbsko občinstvo, da se ta stvar izpopolni, kajti knjiga bo potem daleko bolj ustrezala svojemu namenu, ki je bil prvotno označen kot šolski. Seveda bo izbor tekstov pri eventualni drugi izdaji tudi moral biti nekoliko drugačen in bolj tehtan, kot pa n. pr.: ... »če pa klerikalci prirede besedico za kmečko ljudstvo, se vrši v nedeljo po večernicah in je komej zabavnejša od njih« ... (Kontrolor Škrobar, 221). Psovka »klerikalci« nas niti najmanj ne razburja. Hudo nam je le za dragoceno knjigo, ki bi ob splošnem pomanjkanju lahko služila v šoli, ki pa vsled takih mest ne spada prav v roke naše mladine, — na drugi strani pa tudi za g. pisatelja Kraigherja, ki stoji v prvih vrstah naših umetnikov in ki bi ga kako drugo, bolje izbrano mesto lahko dosti ugodneje označevalo.

Ivan Mazovec.

† **Ravnatelj Viktor Bežek.** Dne 21. decembra 1919 smo v Ljubljani pokopali ravnatelja goriškega učiteljišča g. Viktorja Bežka, rojenega leta 1860. Izgubili smo z njim enega naših najboljših mož, izmed prvih naših kulturnih delavcev. Slovensko pedagoško slovstvo in »Slovensko Šolsko Matico« je zadel silen udarec. Kar je rajnik spisal, je bilo vse v prikupni obliki in t e m e l j i t o. Bil je vzor temeljitosti. Že kot dijak je bil izredno podkovan v vseh strokah. Saj je znano, da je bivši gimnazijski ravnatelj Jakob Smolej v 8. razredu vzkliknil kmalu potem, ko je Bežek zapustil ljubljansko gimnazijo in odšel na vseučilišče: »Hier sind einst Griechen gesessen!« — Za Dom in Svet je v letu 1891. spisal lepo razpravo »O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih«, ki je v njih razložil svoje nazore o najboljšem načinu pouka v nemščini. Spomin Viktorja Bežka bo med slovenskim ljudskim in srednješolskim učiteljstvom ostal vekotrajn.

D.

Glasba.

Koncert Pero Stojanović. V veliki dvorani Narodnega doma se je vršil dne 22. dec. 1919 koncert srbskega skladatelja ob sodelovanju naših domačih glasbenikov, gospé Negro-Hrastove in gg. Nika Štri-

tofa, prof. Karla Jeraja, Ladislava Czernyja in Rudolfa Paulusa.

Pero Lazar Stojanović je vijolinist, ne samo virtuoz na svojem godalu. Predstavil se je v prvi vrsti kot proizvajajoč umetnik, kot interpret velikih glasbenih duhov. Stojanović je muzikalen, tehnično obvlada svoj inštrument z lahkoto; uživel se je popolnoma v njegove posebnosti in zahteve, vé, koliko mu smé zaupati in kako se dajo iz njega izvabiti vse muzikalne vrline. Uživel se je pa tudi v pojmovanje in namere raznih skladateljev, od katerih so nekateri živeli v povse drugem kulturnem osredju, kakor mi; zamisliti se v kulturno preteklost z duhom in čutom, to je znak umetnika. V tem pogledu je tudi zadovoljil ne samo široke plasti svojih poslušalcev, ampak tudi strokovnjake med njimi.

Stojanović se je pa predstavil našemu občinstvu tudi kot skladatelj. Arija iz njegove komične opere »Tiger« (zlož. 1905) in njegov »Valse ronde I.« ter izvenprogramski dodatek: »Scherzo« iz komične opere »Ljubica na strehi« pač ne opravičujejo še sklepne sodbe. Vendar bomo smeli reči, da vsaj v dramatični glasbi ni njegovo težišče. Vse je čednopotezno, izpiljeno, korektno, blagodoneče, vendar ne diha iz teh lepoumerjenih naprevskih potez nobeno izredno svojstvo. Skladateljeva šola to precej pojasnjuje. Kompozicijo je študiral na Dunaju pri Richardu Heubergerju in Robertu Fuchsju — oba sta Štajerca. Kot glasbenika neoporečna v skladbi, pravilna v harmoniji, milopotezna v melodijskih črtah, finočutna hromatika — a vse brez prononsirane individualnosti. To sta prenesla tudi na svojega učenca. Morebiti si ta utre še svojo pot in najde novo smer; ima šele 42 let (rojen je v Budimpešti 6. sept. 1877). Vsekako pa obeta kot vijolinist v proizvajanju drugih mojstrov največ. Tudi tu učinkuje tradicija pouka. Vijoline se je učil pri Evgenju Hubayu in Jakobu Grünju v Budimpešti. Prvi je študiral pri Jos. Joachimju (rojenem na Ogrskem) v Berlinu; potem je sodeloval v Parizu v Pasdeloupovih koncertih in je stopil ondi tudi v ožji stik z Vieuxtempsom. Ta »vijolinska« preteklost je vplivala tudi na Stojanovića. Grünov pouk je premostil vrzel med Budimpešto in Dunajem, kajti Grün je bil učenec dunajskega konservatorija. Poučeval ga je Jos. Böhm.

O proizvajanih točkah samo kratke pripombe. — Gius. Tartini (1692—1770) je bil nadarjen Piranec v dobi, ko je potekalo življenje ob naših morskimi bregovi skoraj brez skrbi in je bilo na svetu še nekaj zdrave romantike. Ti odnošaji so izgodili v Tartiniju neizčrpno množino muzikalnih misli, ki mu prekipevajo izpod peresa in izpod loka. Kakor sem že opazil, se je zamislil Stojanović umetniško popolnoma v ono dobo, tako, da je sviral Tartinijevo skladbo ne kot moderen človek 20. veka, ampak kakor da je prišel iz 18. veka med nas. Vse pohvale vredno je bilo tudi spremljevanje gg. prof. K. Jeraja, L. Czernyja in R. Paulusa, ker se je diskretno podredilo glavnemu glasu in tako doseglo enoten, skupen umetniški učinek. Vobče moremo trditi, da je bila ta točka stilistično najboljša.

J. S. Bachov (1685—1750) koncert v e-duru za vijolino in klavir je bil gotovo neoporečen, kar tiče pojmovanja in izvajanja. Gg. Stojanović in Štritof sta igrala prešinjena umetniškega duha Bachovega, dasi v modernejšem pojmovanju. To me ni motilo. A nekaj drugega